
Dok. 11296
8.6.2007
(Epävirallinen suomennos)

Jumalanpilikka, uskonnolliset loukkaukset ja vihanlietsonta henkilöitä vastaan heidän uskonnollisen vakaumuksensa perusteella

Raportti
Kulttuuri-, tiede- ja koulutuskomitea
Raportoija: Sinikka Hurskainen, Suomi, SOC

Yhteenvedo

Yleiskokous painottaa tarvetta suurempaan ymmärtäväisyyteen ja suvaitsevaisuuteen eri uskontokuntiin kuuluvien yksilöiden välillä ja vahvistaa, että ilmaisunvapaus on demokratian perustavanlaatuinen kulmakivi. Loukkausten (uskonnollisten ja muiden) ja niihin liittyvien tekojen tuomitsemisen ja kriminalisoinnin välille pitäisi tehdä ero. Demokraattisen kirkon ja valtion erottamisen periaatteen näkökulmasta jäsenvaltioiden hallitusten ja parlamenttien tulisi tarkastella uudelleen jumalanpilkkalakeja.

Yleiskokous katsoo, että kansallisessa lainsäädännössä tulisi säätää rangaistavaksi uskontoja koskevat ilmaisut vain silloin, kun tällaiset ilmaisut tahallisesti ja vakavasti häiritsevät yleistä järjestystä ja kehottavat yleiseen väkivaltaan tai alistamaan henkilön tai henkilöryhmän vihan, syrjinnän tai väkivallan kohteeksi.

A. Luonnos suositukseksi

1. Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous muistuttaa päätöslauselmastaan 1510 (2006) ilmaisunvapaudesta ja uskonnollisten vakaumusten kunnioittamisesta ja vahvistaa, että ilmaisunvapaus on demokratian perustavanlaatuinen kulmakivi. Tämä vapaus ei päde ainoastaan sellaisiin ilmaisuihin, jotka otetaan suopeasti vastaan tai joita pidetään harmittomina (ei-loukkaavina), vaan myös sellaisiin, jotka Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklaan kirjattujen rajoitusten puitteissa voivat järkyttää, loukata tai häiritä valtiota tai jotakin osaa kansasta. Kaikkien demokraattisten yhteiskuntien tulee sallia avoin keskustelu uskontoja ja vakaumuksia koskevista asioista.

2. Yleiskokous tunnustaa, miten tärkeää on kunnioittaa ja ymmärtää Euroopan ja koko maailman kulttuurista ja uskonnollista monimuotoisuutta ja tunnistaa jatkuvan vuoropuhelun tarve. Kunnioittaminen ja ymmärtäminen voivat auttaa välttämään kitkaa yhteiskunnan sisällä ja yksilöjen välillä. Jokaista ihmistä tulisi kunnioittaa, riippumattomana uskonnollisista vakaumuksista.

3. Uskonnollisten loukkausten ja niihin liittyvien tekojen tuomitsemisen ja niiden sanktioimisen välille pitäisi tehdä ero. Valtio on vastuussa sen päättämisestä, mitä pidetään rikoksena.
4. Yleiskokous ottaa myönteisenä vastaan Venetsian komission 16.–17. maaliskuuta hyväksymän alustavan raportin tästä aiheesta ja on Venetsian komission kanssa samaa mieltä siitä, että demokraattisessa yhteiskunnassa uskonnollisten ryhmien, kuten myös muiden ryhmien, tulee sietää kriittisiä julkisia kannanottoja ja keskustelua toiminnoistaan, opetuksistaan ja vakaumuksistaan, edellyttäen että tällainen kriittisyys ei äidy tahalliseksi ja tarpeettomaksi loukkaamiseksi, eikä kannusta häiritsemään yleistä rauhaa tai syrjimään tietyn uskonnon kannattajia. Pitäisi käyttää julkisia keskusteluja, vuoropuhelua ja niin uskonnollisten ryhmien kuin mediankin parempia kommunikaatitaitoja, jotta herkkänahkaisuutta voitaisiin laskea silloin, kun se ylittää kohtuullisuuden rajat.
5. Pitäen mielessään suosituksensa 1720 (2005) koulutuksesta ja uskonnosta yleiskokous painottaa tarvetta suurempaan ymmärrykseen ja suvaitsevaisuuteen eri uskontoihin kuuluvien yksilöiden välillä. Kun eri uskontoihin kuuluvat ihmiset tietävät enemmän toistensa uskonnoista ja uskonnollisesti herkistä aiheista, on vähemmän todennäköistä, että uskonnollisia loukkauksia syntyy johtuen tietämättömyydestä.
6. Tässä yhteydessä yleiskokous pitää tervetulleena YK:n aloitetta, että sivilisaatioiden liitto (Alliance of Civilizations) –teeman alle perustetaan uusi elin tutkimaan ja tukemaan muslimiyhteiskuntien ja nk. läntisten yhteiskuntien välisiä kontakteja, mutta on sitä mieltä, että tällainen aloite tulisi laajentaa kattamaan muut uskonnot ja ei-uskonnolliset ryhmät.
7. Yleiskokous muistuttaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kehittämästä relevantista oikeuskäytännöstä koskien Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklaan kirjattua ilmaisunvapautta. Siinä missä poliittista puhetta tai yleistä etua koskevia keskusteluja on mahdollista rajoittaa vain vähän, hyväksyy tuomioistuin jäsenvaltioille laajemman harkintamarginaalin silloin, kun ilmaisunvapautta säännellään suhteessa sellaisiin asioihin, jotka ovat alttiita loukkaamaan intiimejä henkilökohtaisia moraalivakaumuksia tai uskontoa. Se, mikä todennäköisesti aiheuttaa huomattavan loukkauksen tietyn uskonnollisen vakaumuksen omaaville henkilöille, tulee aina vaihtelevaan merkittävästi ajasta ja paikasta riippuen.
8. Yleiskokous uskoo kuitenkin, että yhteinen eurooppalainen lähestymistapa on välttämätön koskien Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklaan kirjatun ilmaisunvapauden rajoittamista, sillä ilmaisunvapaudella on keskeinen merkitys kaikille demokraattisille yhteiskunnille. Euroopan neuvoston peruskirjan mukaisesti demokraattisten arvojen yleinen tunnustaminen on Euroopan neuvoston jäsenyyden perusta.
9. Yleiskokous on tietoinen siitä, että menneisyydessä kansalliset lait ja käytännöt koskien jumalanpilkkua ja muita uskonnollisia loukkauksia usein heijastivat tiettyjen uskontojen dominoivaa asemaa yksittäisissä valtioissa. Ottaen huomioon suuremman uskonnollisten vakaumusten monimuotoisuuden Euroopassa ja demokraattisen periaatteen valtion ja kirkon erottamisesta, jäsenmaiden hallitusten ja parlamenttien tulisi tarkastella uudelleen jumalanpilkkalakeja.
10. Yleiskokous huomauttaa, että kansainvälisen kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen allekirjoittajamaat ovat velvollisia tuomitsemaan syrjinnän ja toimimaan tehokkaasti syrjintää vastaan. Kaikkien allekirjoittajamaiden on varmistettava, että kansalliset jumalanpilkk- ja muut tämän kaltaiset lait eivät suosi eivätkä syrji tiettyyn uskontoon kuuluvia.
11. Yleiskokous vahvistaa, että vihapuheen, olipa syynä uskonto tai muut tekijät, tulisi olla lain nojalla rangaistava teko Euroopan rasismin- ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission (ECRI) kansallista rasismin ja rotusyrjinnän vastaista lainsäädäntöä koskevan yleisen politiikkasuosituksen numero 7 mukaisesti. Jotta kyse olisi vihapuheesta tässä mielessä, on sen

oltava suunnattu suoraan tiettyä henkilöä tai henkilöryhmää kohtaan. Kansallisen lainsäädännön tulisi rangaista lausunnoista, joissa kehoitetaan asettamaan henkilö tai henkilöryhmä vihan, syrjinnän tai väkivallan kohteeksi heidän uskontonsa vuoksi.

12. Yleiskokous painottaa, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artikla uskonnonvapaudesta suojaa uskontoja myös niiden luodessa arvoja kannattajakunnalleen. Vaikka uskonnoilla on oikeus rangaista uskonnollisessa mielessä uskonnollisista rikkomuksista, eivät nämä rangaistukset saa uhata elämää, fyysistä koskemattomuutta, vapautta tai yksilön omaisuutta. Tässä yhteydessä yleiskokous muistuttaa päätöslauselmastaan 1535 (2007) koskien toimittajien hengen uhkaamista ja ilmaisunvapautta ja tuomitsee voimakkaasti muslimijohtajien toimittajille ja kirjailijoille osoittamat tappouhkaukset. Jäsenvaltioilla on velvollisuus suojella yksilöä sellaisilta uskonnollisilta rangaistuksilta, jotka uhkaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 ja 5 artikloihin kirjattua oikeutta elämään ja oikeutta vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen.

13. Yleiskokous huomauttaa, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklan nojalla jäsenvaltioilla on velvollisuus turvata uskonnonvapaus mukaan lukien vapaus harjoittaa uskontoa. Tämä edellyttää uskonnon harjoittamisen suojelemista muiden häirinnältä.

14. Yleiskokous katsoo, että niin pitkälle kuin se on tarpeen demokraattisessa yhteiskunnassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 2 kappaleen nojalla, kansallisen lainsäädännön tulisi rangaista uskonnollisia asioita koskevista ilmaisuista vain silloin, kun ne tahallisesti ja vakavasti häiritsevät yleistä järjestystä ja kehottavat yleiseen väkivaltaan.

15. Yleiskokous kehottaa kansallisia parlamentteja käynnistämään lainsäädäntötoimenpiteet ja tarkastelun koskien tämän suosituksen toimeenpanemista.

16. Yleiskokous suosittelee, että ministerikomitea:

16.1. panee merkille päätöslauselman 1510 (2006) ilmaisunvapaudesta ja uskonnollisten vakaumusten kunnioittamisesta, kuten myös tämän suosituksen ja lähettää molemmat tekstit eteenpäin relevanteille kansallisille ministeriöille ja viranomaisille;

16.2. varmistaa, että kansalliset lainsäädännöt ja käytännöt:

16.2.1. sallivat avoimen keskustelun uskontoja ja uskonnollisia vakaumuksia koskevista asioista, eivätkä suosi tässä mielessä jotakin tiettyä uskontoa, mikä olisi ristiriidassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 ja 14 artiklan kanssa;

16.2.2. rankaisevat kannanotoista, jotka kehottavat asettamaan henkilön tai henkilöryhmän vihan, syrjinnän tai väkivallan kohteeksi heidän uskontonsa perusteella, kuten ei voi tehdä minkään muunkaan syyn perusteella;

16.2.3. kieltävät, niin pitkälle kuin se on tarpeen demokraattisessa yhteiskunnassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 2 kappaleen nojalla, teot jotka tahallisesti ja vakavasti häiritsevät yleistä järjestystä ja kehottavat yleiseen väkivaltaan viittauksilla uskonnollisiin asioihin;

16.3. määrää ohjauskomiteansa laatimaan tarkoituksenmukaiset ohjeet kansallisille oikeusministeriöille helpottamaan kappaleen 16.2 suositusten toimeenpanoa;

16.4. määrää ohjauskomiteansa laatimaan tarkoituksenmukaiset ohjeet kansallisille

opetusministeriöille tarkoituksena lisätä eri uskontoihin kuuluvien oppilaiden välistä ymmärtäväisyyttä ja suvaitsevaisuutta;

16.5. käynnistää kansallisten ulkoministeriöiden kautta YK:n tasolla tehtävän työn varmistamaan että:

16.5.1. kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen allekirjoittajamaiden kansalliset lainsäädännöt ja käytännöt eivät suosi tiettyyn uskontoon kuuluvia, mikä olisi ristiriidassa kyseisen sopimuksen kanssa;

16.5.2. sivilisaatioiden liiton (Alliance of Civilizations) työ välttää niin kutsutun "läntisen" kulttuurin stereotyyppiä, laajentuu kattamaan muut maailmanuskonnot ja edistää avoimempaa keskustelua eri uskonnollisten ryhmien välillä ja ei-uskonnollisten ryhmien kanssa;

16.6. tuomitsee hallitustensa puolesta kaikki uskonnollisten johtajien ja ryhmien tekemät tappouhkaukset ja väkivaltaan kehottamiset kohdistettuna henkilöihin, jotka ovat käyttäneet ilmaisunvapauttaan uskonnollisista asioista.